

Les polítiques de comunicació

Isabel Fernández Alonso

Grup Daniel Jones
Departament de Mitjans, Comunicació i Cultura
(Universitat Autònoma de Barcelona)

Aquest capítol descriu i analitza les principals actuacions polítiques que han afectat el sistema comunicatiu català durant el bienni 2019–2020. S'aborden fonamentalment mesures legislatives, com el procés de transposició de la Directiva de serveis de comunicació audiovisual; actuacions relatives a l'espectre i a la ràdio digital; decisions referents als òrgans de gestió dels mitjans públics i dels reguladors independents; i mesures de foment al sector mediàtic, particularment en el context de la pandèmia.

FERNÁNDEZ ALONSO, Isabel (2021): "Les polítiques de comunicació", a CIVIL I SERRA, Marta; LÓPEZ, Bernat, eds.: *Informe de la comunicació a Catalunya 2019–2020* [En línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Col·lecció Lexikon Informes, 7, pàg. 21–31. ISSN 2014-2773. ddd.uab.cat/record/245273

**El bienni
2019–2020 ha
estat marcat
per una evident
inestabilitat
política, que
explica la paràlisi
en matèria
de polítiques
de comunicació**

.....

1. Introducció¹

El bienni 2019–2020 ha estat marcat per una evident inestabilitat política. Prova d'això, les dues eleccions generals de 2019, amb la consegüent configuració del primer govern de coalició a Espanya; i la convocatòria automàtica d'eleccions a Catalunya després de la inhabilitació de Joaquim Torra per desobediència, en no existir acord, malgrat la pandèmia, per investir un nou president de la Generalitat.

Aquesta inestabilitat explica la paràlisi en matèria de polítiques de comunicació de la qual és bona mostra la no implementació de la reforma del sistema d'elecció dels consellers i el president de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA) i del Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC), o el llarg bloqueig del concurs públic per al nomenament d'aquests mateixos càrrecs a Radiotelevisión Española (RTVE).

Abordarem aquestes qüestions i també d'altres d'especial rellevància, com el procés de transposició de la Directiva de serveis de comunicació audiovisual que el govern català ha intentat realitzar per la via del decret llei, avançant-se així a la regulació estatal. També ens ocuparem de les actuacions en matèria d'espectre i de les mesures de foment del sector comunicatiu.

Però abans realitzarem un breu balanç de les polítiques desenvolupades durant la convulsa dècada que s'inicià amb l'esclat de la crisi financera i es tancà amb una enorme crisi política que fins i tot va suposar la intervenció de la Generalitat arran de la declaració unilateral d'independència de l'octubre de 2017.

2. Precedents (2008–2018)

Durant aquest període han resultat molt controvertides les iniciatives relatives al model de govern de la CCMA; i molt rellevant el manteniment, malgrat les retallades, d'un important finançament públic dels mitjans comercials. Així mateix, el CAC va concedir, en dues fases, fins a 105 noves llicències d'FM.

Respecte a la CCMA, el segon tripartit, després d'haver aprovat una reforma —la Llei 11/2007— que semblava apostar clarament per la independència dels nostres mitjans públics, va acabar reduint per decret llei —després de la dimissió d'Albert Sáez— la majoria necessària per cobrir la vacant del president del Consell de Govern, de manera que fossin suficients els vots dels grups parlamentaris que li donaven suport. A la vegada, el concurs públic previst per a l'elecció del director general —de perfil més executiu, davant del caràcter polític del president— fou un rotund fracàs a causa dels enfrontaments partidistes per nomenar una persona afí, de manera que la figura va desaparèixer amb la nova reforma de 2012. Aquesta reforma —Llei 2/2012, promoguda per Convergència i Unió (CiU) i aprovada gràcies a l'abstenció del Partit Popular de Catalunya (PPC)— va implicar, a més, que la majoria absoluta —que el tripartit havia introduït el 2010 com a vàlida només per cobrir vacants— fos suficient, en segona votació, per procedir als nomenaments de tots els consellers —que es van reduir a sis— i també per a l'adopció d'acords rellevants del Consell de Govern que, des de 2007, requerien també una majoria qualificada de dos terços.

1. Aquest text s'ha elaborat en el marc del Grup de Recerca en Estructura i Polítiques de Comunicació Daniel Jones (UAB), reconegut com a grup consolidat de recerca per la Generalitat de Catalunya, amb referència 2017 SGR 364. I també en el marc del projecte de recerca, finançat pel govern d'Espanya, "Impacto de la financiación pública en la economía de las empresas mediáticas privadas: subvenciones y publicidad institucional. Análisis del caso español (2008–2020)", amb referència PGC2018-093887-B-I00.

Amb aquest marc normatiu, en els anys següents les denúncies per ingerència política als mitjans públics autonòmics van ser freqüents, i fins i tot van arribar, per iniciativa del Sindicat de Periodistes de Catalunya (SPC), al Consell d'Europa.² Cal recordar la reprovació parlamentària del nomenament, el 2017, de Vicent Sanchis com a director de Televisió de Catalunya (TVC), una designació que el comitè d'empresa emmarcà en els acords dels partits governants “per repartir-se els càrrecs de la CCMA”, cosa que permetia “a l'antiga CDC controlar la direcció del Consell de Govern i de TVC”.³

Un any després, el president del Consell de Govern de la CCMA, Brauli Duart, deixava voluntàriament el càrrec per incorporar-se immediatament com a número dos al Departament d'Interior. D'aquesta manera, Núria Llorach assumia la presidència en funcions per un llarg període, encara no conclòs en el moment de tancar aquest capítol.

Pel que fa al finançament públic dels mitjans comercials, el primer trimestre de 2021 s'ha publicat un treball (FERNÁNDEZ ALONSO, BADIA MASONI, 2021) que analitza les transferències en concepte de publicitat institucional de la Generalitat a les diferents empreses mediàtiques privades durant el període 2008–2018. El treball conclou, després d'una anàlisi detallada per sectors, que els ingressos per publicitat pública que van percebre els diferents mitjans no es corresponen, com seria raonable en termes d'eficiència en la gestió, amb els seus índex d'audiència, atès que en van resultar especialment beneficiats projectes com *El Punt Avui*, *Ara*, *8tv*, *El Punt Avui TV*, *RAC1* o *El Nacional*, i notablement perjudicats d'altres com *La Razón*, *ABC*, *El Mundo*, la cadena COPE o *Crónica Global*.

El volum total d'inversió en publicitat institucional de la Generalitat, després de la rebaixa a un terç en plena crisi, va superar a partir de 2016 el llindar dels 30 milions d'euros que s'apreciava el 2008. Tot això mentre se suprimien, des de 2013, les ajudes a projectes, i es mantenien només les estructurals, atorgades en funció de criteris lingüístics i d'audiència.

Entretant, respecte a l'oferta mediàtica, el més significatiu en aquesta dècada és l'adjudicació de les 105 llicències d'FM corresponents al Pla Tècnic Nacional de 2006. Atorgades pel CAC en dues fases (2008 i 2014), els principals beneficiaris van ser els grups catalans Godó, amb 26; Flaix, amb 18; i Tele Taxi, amb 14. L'audiència de la ràdio generalista de Godó, *RAC1*, passà en aquesta dècada de poc més de 300.000 oients i el tercer lloc el 2008 a superar els 800.000 el 2018, consolidant-se com a líder indiscutible en el mercat. Quant al sector televisiu, cal destacar el lloguer a Godó per part de la CCMA d'una part del seu múltiplex de televisió digital terrestre (TDT) per realitzar les emissions de TV3 en HD. Aquest contracte, autoritzat pel CAC, va estar vigent entre 2014 i 2018, fet que va reportar a les arques del grup privat 1,9 milions d'euros anuals.

3. Les polítiques de comunicació del govern espanyol

El bienni 2019–2020 s'inicià amb un govern en solitari del Partit Socialista Obrer Espanyol (PSOE) sortit de la moció de censura que havia posat fi a l'executiu de Mariano Rajoy el juny de 2018. Davant la impossibilitat

El volum total d'inversió en publicitat institucional de la Generalitat va superar a partir de 2016 el llindar dels 30 milions d'euros que s'apreciava el 2008

2. SINDICAT DE PERIODISTES DE CATALUNYA (2016): “El SPC denuncia los nombramientos en la CCMA al Consejo de Europa” [En línia]. Barcelona, 28 de febrer. sindicatperiodistes.cat/es/el-spc-denuncia-los-nombramientos-en-la-ccma-al-consejo-de-europa

3. COMITÈ D'EMPRESA DE TVC (2017): “Volen TVC ‘sota control’” [En línia]. Barcelona, 13 de març. comitetv3.cat/2017/03/volen-tvc-sota-control.html

4. PSOE; UNIDAS PODEMOS (2019): “Coalición progresista. Un nuevo acuerdo para España” [En línea]. Madrid, 30 de diciembre. psoc.es/media-content/2019/12/30122019-Coalici%C3%B3n-progresista.pdf

5. Aquesta segona proposta fou desenvolupada en la confusa Ordre PCM/1030/2020, de 30 d'octubre, per la qual es publicà el procediment d'actuació contra la desinformació aprovat pel Consell de Seguretat Nacional (BOE, 5-12-2020). Es tracta d'una norma que, en espera de la seva implementació, ha generat bastants recels. EUROPA PRESS (2020): “FAPE pide al Gobierno que aclare las funciones del comité ‘para la lucha contra la desinformación’” [En línea]. Madrid, 5 de noviembre. europapress.es/sociedad/noticia-fape-pide-gobierno-aclare-funciones-comite-lucha-contra-desinformacion-20201105203735.html; CALOMARDE GARCÍA, Juan Carlos (2020): “La orden contra la desinformación y el Ministerio de la Verdad”. *Hay Derecho* [En línea]. Madrid, 19 de diciembre. hayderecho.com/2020/12/19/la-orden-contra-la-desinformacion-y-el-ministerio-de-la-verdad/

6. CRUZ PEÑA, Juan (2020): “La CNMC entra en una nueva era: los retos para el superregulador más a la izquierda”. *El Confidencial* [En línea]. Madrid: Titania Compañía Editorial, 6 de juny. elconfidencial.com/economia/2020-06-06/la-cnmc-entra-en-una-nueva-era-los-retos-para-el-superregulador-mas-a-la-izquierda_2626811

7. Així ho estableix l'article 5.1 de la Llei 3/2013, de 4 de juny, de creació de la CNMC.

d'aprovar els pressupostos, Pedro Sánchez va dissoldre les Corts i convocà eleccions generals per al 28 d'abril de 2019. Malgrat guanyar-les, no va aconseguir formar govern, motiu pel qual es van repetir el 10 de novembre del mateix any. Els nous comicis es van saldar amb un altre triomf socialista i la posterior configuració del primer executiu de coalició de la democràcia després de l'acord entre PSOE i Unides Podem (UP) que, no obstant això, no sumaven la majoria suficient, motiu pel qual la nova investidura de Sánchez va requerir el suport del Partit Nacionalista Basc (PNB), Més País-Compromís, Nova Canàries (NCa) i Terol Existeix (TE), i l'abstenció d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) i Euskal Herria Bildu (EH Bildu).

En matèria de mitjans, l'acord de govern entre PSOE i Unides Podem només fa referència a les polítiques relatives a RTVE i a la desinformació.⁴ Respecte a la primera, aposta per la defensa d'un model de televisió independent i de qualitat, “que es converteixi en pol de producció, orientada al foment i difusió de la cultura espanyola, impulsant la renovació del Consell d'Administració millorant el sistema de concurs públic”. En relació amb la segona, l'acord assenyalava que “des del respecte escrupolós a la llibertat d'expressió i informació”, s'impulsarà “una estratègia nacional per a la lluita contra la desinformació, que inclourà l'elaboració de guies, més bones pràctiques i cursos per combatre la desinformació a internet i xarxes socials”.⁵

Les competències sobre el sector mediàtic es reparteixen entre la Secretaria d'Estat de Comunicació, adscrita a la Presidència del Govern, que s'ocupa, per exemple, de la publicitat institucional, i la Secretaria d'Estat de Telecomunicacions i Infraestructures Digitals, adscrita al Ministeri d'Afers Econòmics i Transformació Digital, que gestiona les polítiques d'espectre i treballa, en el moment d'escriure aquestes línies, en l'avantprojecte de la nova llei general de comunicació audiovisual.

Al costat d'aquests òrgans funciona la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència (CNMC), un macroregulador independent els consellers actuals del qual, després de la renovació parcial de 2020, han estat majoritàriament proposats pels partits de la moció de censura: cinc pel PSOE —inclosa la presidenta, Cani Fernández, una brillant advocada que treballava, en el moment del seu nomenament, com a assessora d'Iván Redondo—, i un per Unides Podem, ERC, PNB, PP i Ciutadans, respectivament.⁶ Això és així perquè el sistema de designació depèn de l'executiu en la mesura en què els candidats que proposa només poden ser vetats per majoria absoluta de la comissió competent del Congrés.⁷

3.1. Fracàs del concurs públic de RTVE

En el capítol de polítiques de comunicació de l'anterior *Informe* explicàvem la reforma —mitjançant la Llei 5/2017— de la Llei 17/2006, de la ràdio i la televisió de titularitat estatal, amb la qual s'establí per primera vegada la via del concurs públic per elegir els consellers de RTVE i el seu president, si bé es tracta, en realitat, d'un model de govern que combina elements del professional i del parlamentari, ja que el nomenament definitiu, amb concurs previ, recau en el Congrés i el Senat.

El bienni 2019–2020 ha estat marcat pel bloqueig del concurs. El comitè d'experts, nomenat al cap de poc temps d'arribar Pedro Sánchez a la Moncloa, el juliol de 2018 —a la vegada que es designava Rosa María Mateo com a administradora provisional única en ser incapacitats, els grups parlamentaris, de consensuar un consell d'administració provisional—, va lliurar el desembre d'aquell mateix any al Parlament l'avaluació dels 95 candidats del concurs, dels quals havia fet una preselecció de 20, que haurien de ser els que compareguessin davant les comissions de nomenaments de les dues cambres perquè aquestes, a continuació, elegissin entre ells els deu consellers i, al seu torn, entre aquests consellers, el president.

El procés va estar completament bloquejat fins a la tardor de 2020. Després de la defunció de la candidata més ben puntuada, Alicia Gómez Montano, només quedaven tres dones a la llista proposada pels experts, de manera que era impossible respectar en la votació parlamentària la quota de gènere prevista legalment —almenys un 40% de dones en el Consell d'Administració de RTVE—, una cosa que tampoc es va fer amb el nomenament dels membres del comitè d'experts en el seu moment, sense que això tingués cap transcendència.

Així les coses, la Comissió Mixta de Control Parlamentari de RTVE optà per convocar davant les comissions de nomenament del Congrés i del Senat tots els candidats, obviant la selecció de 20 realitzada pels experts.

Finalment, un acord entre PSOE, PP, Unides Podem i PNB va permetre nomenar amb àmplia majoria els deu consellers i el president —el catedràtic de la Universitat Autònoma de Barcelona José Manuel Pérez Tornero—,⁸ amb la paradoxa que entre ells només figuren tres dels 20 candidats seleccionats pels experts, i fins i tot algun el projecte de gestió del qual havia estat qualificat amb zero punts.⁹ A més, l'acord es va fer públic abans de la compareixença dels candidats a la Comissió de Nomenaments del Senat, una cosa que —com el procés en el seu conjunt— va ser durament criticada per membres del comitè d'experts, candidats, treballadors de RTVE i partits com Ciutadans, que van defensar durant tot el procés la feina del comitè d'experts.¹⁰

Cal subratllar que, en un context de clar endeutament¹¹ i pèrdua d'audiència, RTVE ha apostat per duplicar les hores d'emissió de desconnexió per a Catalunya, totes en català.¹² A la vegada, segueixen pendents d'aprovació el mandat marc i el contracte programa de la Corporació RTVE.

3.2. Alliberament del segon dividend digital i bloqueig de la ràdio digital

En política d'espectre, el bienni 2019–2020 està marcat pel Reial decret 391/2019, de 21 de juny, pel qual s'aprova el Pla Tècnic Nacional de la Televisió Digital Terrestre i es regulen determinats aspectes per a l'alliberament del segon dividend digital (BOE, 25–06–2019).

Aquesta mesura, els costos empresarials de la qual han estat sufragats pel govern,¹³ ha suposat l'alliberament per part dels operadors de TDT de la banda dels 700 MHz (694–790), que ha passat a estar ocupada pels serveis de comunicacions mòbils 5G, sense que això hagi afectat l'oferta de canals de televisió hertziana, com sí que va passar el 2015, quan es va alliberar la banda dels 800 MHz per introduir els serveis 4G. La data

8. GARCÍA DE BLAS, Elsa; CUE, Carlos E. (2021): "PSOE y PP pactan la renovación del consejo de administración de RTVE". *El País* [En línia]. Madrid, 25 de febrer. elpais.com/espana/2021-02-25/psoe-y-pp-pactan-el-consejo-de-administracion-de-rtve.html

9. GIMÉNEZ, Ángel A. (2021): "La nueva RTVE: politizada al máximo tras cargarse los partidos el concurso". *El Confidencial* [En línia]. Madrid, 26 de febrer. elconfidencial.com/espana/2021-02-26/nueva-rtve-partidos-maxima-politizacion-concurso_2968376/

10. Serveixi com a mostra aquest duríssim article d'Enrique Bustamante, secretari del comitè d'experts i redactor en el seu moment de l'informe de l'anomenat "Comitè de savis", que va inspirar la reforma de RTVE impulsada pel govern de Zapatero: eldiario.es/opinion/tribuna-abierta/reparto-lotes-rtve_129_7267566.html

11. Tancà l'exercici 2019 amb unes pèrdues de 29,64 milions, tal com es pot observar en els comptes anuals: rtve.es/contenidos/corporacion/2019-Cuentas_anuales_CRTVE_e_informe_de_gestion.pdf

12. RTVE (2020): "RTVE Catalunya duplica el número de horas de emisión en catalán en la nueva temporada" [En línia]. Madrid, 9 de setembre. rtve.es/rtve/20200909/rtve-catalunya-duplica-emision-catalan-temporada-2020-2021/2041779.shtml

13. MINISTERIO DE ASUNTOS ECONÓMICOS Y TRANSFORMACIÓN DIGITAL (2020): "El Gobierno aprueba subvenciones para los operadores públicos y privados de televisión por los costes del Segundo Dividendo Digital" [En línia]. Madrid, 28 de juliol. mineco.gob.es/portal/site/mineco/menuitem.ac30f9268750bd56a0b0240e026041a0/?vgnextoid=938c6ae35d493710VgnVCM1000001d04140aRCRD&vgnextchannel=864e154527515310VgnVCM1000001d04140aRCRD

prevista inicialment per a aquest alliberament, el 30 de juny de 2020, es va veure ajornada, per la Covid-19, al 31 d'octubre del mateix any.¹⁴

El mateix octubre es va debatre al Senat, per iniciativa del grup valencià Compromís, una Proposició de llei de mesures urgents per a l'impuls de la radiodifusió sonora digital terrestre, que no prosperà. Durant el debat, la portaveu socialista, María Teresa Fernández Molina, es va comprometre a abordar aquest tema en la nova llei de telecomunicacions que prepara el govern.¹⁵

3.3. Reforma audiovisual en curs

Queda pendent la incorporació a l'ordenament jurídic espanyol de les previsions de la Directiva de serveis de comunicació audiovisual (Directiva 2018/1088/UE), el procés de transposició de la qual hauria d'haver-se realitzat com a màxim el 19 de setembre de 2020, mitjançant l'elaboració d'una nova llei general de la comunicació audiovisual que, al seu torn, s'emmarca en l'estratègia Espanya Digital 2025.

En tancar aquest capítol es coneix el contingut de l'Avantprojecte de llei que fou sotmès a audiència pública, si bé el seu articulat patirà, sens dubte, modificacions provinents de les múltiples aportacions rebudes i, per descomptat, amb la tramitació parlamentària.

L'Avantprojecte estén, encara que amb matisos,¹⁶ a les plataformes de serveis sota demanda, o a petició, com es denominen en el text legal —per exemple, Netflix o HBO—, obligacions que fins ara requeien fonamentalment en els operadors de TDT en obert. Així, els nous actors estaran sotmesos a obligacions semblants, sempre que estiguin establerts a Espanya, en aplicació del principi de país d'origen, exceptuant el cas del finançament d'obra audiovisual europea, que sí que afectarà els prestadors establerts fora d'Espanya, però que ofereixen serveis al nostre país.¹⁷

Alhora, es flexibilitzen els límits als continguts publicitaris en les emissions de TDT i es reforça la protecció als menors. Així mateix, es dupliquen les aportacions al finançament del cinema independent.

L'Avantprojecte de llei limita per primera vegada la publicitat de productes com l'alcohol i el tabac en les plataformes de continguts generats pels usuaris. Aquestes plataformes, com és el cas de YouTube, malgrat que no estan sotmeses a les obligacions que sí que s'estenen a les plataformes de serveis a petició, hauran d'oferir als usuaris eines que els permetin notificar les seves queixes sobre la inadequació dels continguts a la llei i rebre resposta del prestador.

Cal matisar que la CNMC, en el seu informe sobre l'Avantprojecte que comentem, es mostra partidària d'"establir regles concretes per als prestadors de serveis de comunicació audiovisual que es basen en plataformes d'intercanvi de vídeos (com ara certs *influencers*)".¹⁸ El macroregulador, entre altres suggeriments, planteja també que se li atorgui capacitat normativa —la possibilitat d'aprovar circulars en l'àmbit audiovisual— i que es redueixi el període de durada de les llicències de ràdio i televisió terrestre, així com la seva renovació automàtica. A més a més, un vot particular de dos consellers suggereix que aquestes llicències siguin atorgades per reguladors independents.¹⁹

14. Per a més informació, vegeu els capítols "L'entorn tecnològic", "La ràdio" i "La televisió i les plataformes audiovisuals" d'aquest mateix *Informe*.

15. ZUMETA, Gorka (2020): "PSOE y PP tumban la propuesta de ley para relanzar la RDT" [En línia]. gorkazumeta.com/2020/11/psoc-y-pp-tumban-la-propuesta-de-ley.html

16. Per exemple, la quota d'emissió de produccions europees que es preveu per als prestadors de servei lineal és superior (51%) a la proposada per als serveis a petició (30%).

17. MINISTERIO DE ASUNTOS ECONÓMICOS Y TRANSFORMACIÓN DIGITAL (2020): "El Gobierno presenta a audiencia pública el Anteproyecto de Ley General de Comunicación Audiovisual" [En línia]. Madrid, 6 de novembre. portal.mineco.gob.es/ca-es/comunicacion/Paginas/201106_np_audiovisuales.pdf.aspx

18. CNMC (2021): "La CNMC publica el informe sobre el Anteproyecto de Ley General de la Comunicación Audiovisual" [En línia]. Madrid, 13 de gener. cnmc.es/prensa/ipn-lei-audiovisual-20210113

19. CNMC (2020): "IPN/CNMC/042/20 Anteproyecto de Ley General de la Comunicación Audiovisual" [En línia]. Madrid, 18 de desembre. cnmc.es/sites/default/files/3309300_9.pdf

4. Les polítiques de comunicació de la Generalitat

Durant el bienni 2019–2020 ha governat la Generalitat una coalició integrada per Junts per Catalunya (JxCat) i ERC. Joaquim Torra havia estat investit president el maig de 2018 gràcies a l'abstenció de la Candidatura d'Unitat Popular (CUP), després d'un llarg període de negociacions. El seu mandat s'extingí arran de la sentència del Tribunal Suprem de 28 de setembre de 2020, que en confirma una de prèvia del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, que l'inhabilita durant un any i mig per a l'exercici de càrrecs públics electius i per a l'acompliment de funcions de govern per haver desobeït una ordre de la Junta Electoral Central que l'instava a retirar del balcó de la Generalitat una pancarta de suport als presos del Procés.²⁰ En no haver-hi acord per investir un nou president, es convocaren eleccions de manera automàtica per al 14 de febrer de 2021.

Com explicàvem en l'*Informe* anterior,²¹ l'acord de govern subscrit entre les esmentades forces polítiques prestava especial atenció a la CCMA, per a la qual reclamava —i també per a l'Agència Catalana de Notícies (ACN)— un millor finançament, així com l'elaboració d'un contracte programa “que reculli el compromís tant de l'elaboració d'un nou Pla Estratègic com d'incloure-hi indicadors de seguiment i avaluació dels resultats obtinguts, i que promogui, entre d'altres elements, nous talents i reciprocitat amb altres mitjans, aposti per la diversitat i diversificació, informatius de qualitat i equilibrats territorialment, o estableixi com a àrea estratègica els continguts infantils”. L'acord també contemplava la renovació del Consell de Govern amb criteris professionals i “avançar en la cogestió social de la CCMA creant un Consell de Participació en què participin membres del Comitè d'Empresa i consellers de la institució, i que a més de competències en matèria d'informació, en tinguin per fer propostes de millora en l'elaboració de plans estratègics”.

L'acord preveia, així mateix, “promoure la creació de l'Institut Català de l'Audiovisual a partir dels treballs desenvolupats en el Pacte Nacional de l'Audiovisual, actualitzant el foment dels mitjans de comunicació de l'espai nacional, actualitzant les bases de foment i promoció, reflectint les noves realitats empresarials, promovent el Decret dels Mitjans de Comunicació Comunitaris sense ànim de lucre així com els seus principis, potenciant la professionalització del sector”. Finalment, els socis del bipartit es van plantejar “poder gestionar l'espai radioelèctric per afavorir la cohesió social equilibrant la presència del català a la ràdio i a la televisió”.

Conclòs el mandat, només s'ha procedit a la reforma del model de govern de la CCMA, malgrat que no ha estat possible implementar-la, com veurem a continuació. No s'ha aprovat un nou contracte programa, no s'ha creat un Consell de Participació, tampoc l'Institut Català de l'Audiovisual que s'anunciava en l'acord de govern, ni s'ha donat cobertura legal als mitjans comunitaris.

Les competències en matèria de mitjans s'han repartit entre la Secretaria de Comunicació del Govern i Mitjans de Comunicació, que depèn del Departament de la Presidència, amb Antoni Molons al capdavant, i la Secretaria de Difusió i Atenció Ciutadana, que depèn del Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda, encapçalada per

Conclòs el mandat de JxCat i ERC, només s'ha procedit a la reforma de govern de la CCMA, malgrat que no ha estat possible implementar-la

.....

20. RINCÓN, Reyes; GARCÍA, Jesús (2020): “El Tribunal Supremo confirma la inhabilitación de Quim Torra”. *El País* [En línia]. Madrid, 28 de setembre. elpais.com/espana/2020-09-28/el-tribunal-supremo-confirma-la-inhabilitacion-de-quim-torra.html

21. Vegeu el capítol “Les polítiques de comunicació” de l'*Informe de la comunicació a Catalunya 2017–2018*, pàg. 45.

**La nova
Llei 7/2019
incrementa
el nombre de
consellers de la
CCMA de sis a set
i redueix el del
CAC de sis a cinc.
Uns i altres seran
elegits per majoria
de dos terços
del Parlament,
a proposta
com a mínim
de tres grups
parlamentaris**

.....

22. COMUNICACIÓ²¹ (2019):
“El Parlament aprova per
unanimitat la reforma de les
lleis de la CCMA i el CAC”
[En línia]. Barcelona, 23
d’octubre. [comunicacio21.cat/
noticies/el-parlament-aprova-
per-unanimitat-la-reforma-de-
les-lleis-de-la-ccma-i-el-cac](http://comunicacio21.cat/noticies/el-parlament-aprova-per-unanimitat-la-reforma-de-les-lleis-de-la-ccma-i-el-cac)

23. RECASENS, Gerard
(2020): “Els treballadors de
TV3 exigeixen la renovació
de la cúpula de la CCMA”.
Catalunyadiari [En línia].
Barcelona, 18 de setembre.
[catalunyadiari.com/actualitat/
treballadors-tv3-exigeixen-
renovar-cupula-ccma](http://catalunyadiari.com/actualitat/treballadors-tv3-exigeixen-renovar-cupula-ccma)

Miquel Gamisans i encarregada, en particular, de la planificació de la publicitat institucional. S’han intercanviat, per tant, els càrrecs dels qui havien estat responsables de Mitjans (Gamisans, ERC) i Difusió (Molons, CDC) de l’executiu de Junts pel Sí.

4.1. Bloqueig de la renovació dels òrgans de govern de la CCMA i del CAC

El bienni que analitzem ve marcat per una nova reforma de les lleis de la CCMA i del CAC, vehiculada a través de la Llei 7/2019, de 14 de novembre (*DOGC*, 18–11–2019) i aprovada per unanimitat de les forces parlamentàries. Aquesta norma es va tramitar com a proposició de llei resultant, al seu torn, dels treballs d’una ponència conjunta creada durant la legislatura anterior, que arribà al Ple juntament amb algunes esmenes de Ciutadans, Catalunya en Comú Podem i la CUP, que finalment foren rebutjades.²²

Així, la Llei 7/2019, que incrementa el nombre de consellers de la CCMA de sis a set i redueix el del CAC de sis a cinc, estableix que uns i altres seran elegits per majoria de dos terços del Parlament, a proposta com a mínim de tres grups parlamentaris, i queda, per tant, sense efecte l’opció d’elecció per majoria absoluta en segona votació que s’havia incorporat mitjançant la Llei 2/2012 de modificació de diverses lleis en matèria audiovisual. Aquesta mateixa majoria de dos terços del Parlament s’exigeix per a l’elecció, entre el conjunt de consellers, del president o presidenta de cada organisme. Així mateix, ha d’observar-se paritat de gènere entre el conjunt de consellers i entre la presidència i la vicepresidència d’ambdós organismes.

Un altre aspecte nou d’aquesta reforma és la introducció del concurs públic per a l’elecció dels directors dels mitjans de la CCMA. Aquest concurs ha de ser convocat pel Consell de Govern de la radiotelevisió pública catalana que, per a la seva resolució, pot comptar amb la participació d’experts de reconegut prestigi en el sector audiovisual. Segons la llei, “la convocatòria ha d’especificar els mèrits a valorar, entre els quals s’ha de considerar d’una manera especial l’experiència en l’exercici de funcions d’administració, d’alta direcció, de control o d’assessorament, o funcions de responsabilitat similar, en entitats públiques o privades, preferentment del sector audiovisual o dels mitjans de comunicació”. Alhora, “el procés de selecció ha d’incloure obligatòriament una proposta d’objectius, que han de presentar els candidats, sobre l’organització i l’actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, tenint en compte el contracte programa” (art. 13).

No obstant això, en concloure el bienni 2019–2020, amb el Parlament dissolt, la CCMA i el CAC funcionaven amb només quatre dels seus sis consellers, tots amb els càrrecs caducats, excepte Rita Marzoa.

Durant aquest període han estat freqüents les crítiques a la corporació audiovisual pública i al regulador per la seva falta d’independència. En el primer cas, a les contínues peticions de renovació del Consell de Govern per part d’organitzacions professionals —sempre molt crítiques amb el repartiment de càrrecs entre Junts per Catalunya i ERC—,²³

cal afegir, per la seva especial rellevància, dues sentències del Tribunal Suprem en què considera que TV3 i Catalunya Ràdio no van respectar la neutralitat informativa ni el pluralisme polític en període electoral²⁴, i les filtracions a la premsa d'una conversa entre David Madí, en el seu dia mà dreta d'Artur Mas, i el directiu de Mediapro Tatxo Benet amb l'objectiu que TVC adquirís a aquesta productora, com al final ha succeït, vuit documentals sobre el Procés a un preu molt per sobre de l'habitual en el mercat,²⁵ com ha denunciat PROA (Productors Audiovisuals Federats).²⁶ Mediapro va percebre finalment 400.000 euros pels esmentats documentals, la meitat del que reclamava Benet, el qual també suggeria que s'emetessin abans de les últimes eleccions autonòmiques, cosa que no va passar.²⁷

En el cas del CAC, és significativa l'entrevista concedida a *Nació Digital*, el juny de 2020, pel periodista i exconseller d'aquest organisme Salvador Alsius, tot just jubilar-se. En concret, les seves paraules sobre el biaix dels mitjans públics catalans, malgrat que quan formava part del regulador no se sumà als consellers que advertien en no pocs vots particulars sobre aquest punt: "(...) la sensació que jo tinc ara, i és irremeiable, és veure com s'ha aixecat una muralla, que ara ja és infranquejable, en què hi ha una part del país que ni de conya miraria TV3 per res. No fa gaire, vaig ser al *FAQS* i una amiga meva argentina que vota Ciutadans em va dir que 'ni per veure't a tu veuré el programa'. El 20% d'audiència no em val per a res si darrere d'això hi ha una barrera, cada vegada és més evident. Molts programes estan esbiaixats per la manera de fer dels seus tertulians, és una evidència. Després hi ha el debat sobre si cal o no compensar el que fan les televisions espanyoles, que és un escàndol. Tendeixo a pensar que no és el que hem de fer. És com allò que explicava abans de l'Operació Roca de compensar el que feia TVE. Doncs no se'n va treure res. TV3 ha de jugar bé, independentment del que facin els adversaris".²⁸

La independència del CAC quedà també en entredit amb la sentència del Jutjat del Contenciós Administratiu núm. 11 de Barcelona, de 29 de maig de 2020, que declara il·legal l'acord del regulador 96/2017, de 18 d'octubre, "sobre l'anàlisi de les referències a la presència en carreteres de Catalunya de vehicles dels cossos de seguretat estatals a Catalunya al programa *El matí de Catalunya Ràdio*, emès per Catalunya Ràdio el 22 de setembre de 2017". En concret, aquesta sentència estableix que el president, Roger Loppacher, i els consellers Salvador Alsius i Yvonne Griley forçaren, sotmetent-la a votació, l'abstenció del conseller Daniel Sirera, fet que contravé les causes d'abstenció previstes a la Llei de procediment administratiu comú de les administracions públiques.²⁹

Paral·lelament al bloqueig i als conflictes descrits, el bienni 2019–2020 també ha estat marcat per l'aprovació —amb el vot negatiu de Ciutadans, PSC i PP— del Mandat marc del sistema públic audiovisual per al període 2020–2026 (*BOPC*, 28–12–2020) —si bé, com ja hem apuntat, segueix pendent d'aprovació el contracte programa— i per sengles tancaments amb equilibri pressupostari gràcies a dues aportacions extraordinàries de la Generalitat de 7,9 (2019) i 10,3 milions d'euros (2020). El 2020, 6 d'aquests milions procediren del Departament de Cultura i 2,5, del fons Covid —1,5 per compensació de pèrdues d'ingressos publicitaris—. D'aquesta manera, l'aportació de la Generalitat

24. Es tracta de les sentències 322/2020 i 242/2021 referides, respectivament, a les cobertures electorals de les eleccions autonòmiques del 21 de desembre de 2017 i les generals del 28 d'abril de 2019: www.poderjudicial.es/search/TS/openDocument/7e27f82bc7913532/20200309; www.poderjudicial.es/search/openDocument/ac80c41e59051c89

25. Aquesta filtració s'emmarca en les investigacions de la denominada "Operació Voloh", amb la qual s'investiguen possibles delictes de blanqueig de capitals i finançament públic il·legal de les despeses a l'estranger de l'expresident Puigdemont i altres polítics independentistes.

26. PROA (2020): "Se vende serie a 800.000" [En línia]. Barcelona, 9 de novembre. proafed.com/es/es-ven-serie-a-800-000

27. EL TRIANGLE (2021): "La CCMA acaba comprant per 400.000 euros els 8 documentals de Mediapro sobre el procés" [En línia]. Barcelona, 10 de gener. <https://www.eltriangle.eu/2021/01/10/la-cma-acaba-comprant-per-400-000-euros-els-8-documentals-de-mediapro-sobre-el-proces/>

28. CASAS, Ferran (2020): "Salvador Alsius: 'S'ha aixecat una muralla infranquejable en què una part del país ni de conya miraria TV3'". *Nació Digital* [En línia]. Barcelona, 6 de juny. naciondigital.cat/noticia/203671/salvador/alsius/aixecat/muralla/infranquejable/part/pais/ni/conya/miraria/tv3#.XtzEGuarpDY.twitter

29. CAÑIZARES, María Jesús (2020): "La juez declara 'ilegal' un acuerdo del CAC favorable a Mónica Terribas". *Crónica Global* [En línia]. Barcelona, 29 de juny. cronicaglobal.elespanol.com/politica/juez-declara-ilegal-acuerdo-cac-favorable-monica-terribas_362445_102.html

s'elevà a 238,6 milions el 2019 i a 250,4 el 2020, en ambdós casos sobre un total de despesa més inversions de 301,6 milions.³⁰

4.2. Intent de reforma de la llei audiovisual

Mentre el govern d'Espanya treballava en l'avantprojecte de la nova llei general de la comunicació audiovisual que, com ja hem indicat, ha d'incorporar al nostre ordenament jurídic les previsions de la Directiva de serveis de comunicació audiovisual de 2018, l'executiu català preparava un projecte de decret llei amb el qual pretenia reformar la Llei 22/2005, de la comunicació audiovisual de Catalunya (LCA).

Durant la redacció d'aquestes línies hem conegut l'informe sobre aquest projecte de decret llei —de modificació de la LCA— aprovat pel CAC, mitjançant l'Acord 1/2021, amb dos vots a favor, dos en contra i el vot de qualitat del president, si bé el procés ha quedat interromput per la convocatòria electoral del 14 de febrer.

El regulador apuntava que “el projecte de decret llei protegeix la infància i l'adolescència i no permet que les televisions, ràdios i serveis a petició puguin emetre continguts que incloguin pornografia, violència gratuïta i violència de gènere”. També subratllava que li atribuïa noves competències “per protegir els ciutadans, especialment els menors, davant continguts perjudicials, que fomentin l'odi i la desinformació en les plataformes d'intercanvi de vídeos”. Així mateix, destacava que “contempla mesures per promoure la producció audiovisual catalana i per garantir una major oferta audiovisual en llengua catalana als serveis a petició, on actualment és gairebé inexistent”.³¹

En el seu vot particular, el conseller Sirera assenyalava que recórrer a la fórmula del decret llei “sense acreditar la ‘urgent i extraordinària necessitat’ no és més que un intent polític de furar el debat parlamentari i eludir la participació del sector en l'elaboració de la modificació de la norma audiovisual a Catalunya”.³²

Entretant, la consellera Carme Figueras va emetre un vot particular molt més extens, en el qual, coincidint amb les apreciacions de l'altre conseller discrepant, apuntava més qüestions. Per exemple, indicava que, donades les enormes transformacions del sector, el CAC hauria d'haver manifestat clarament “la conveniència i necessitat d'una nova llei de la comunicació audiovisual de Catalunya i no d'una mera modificació de la llei actual”. Figueras creu —també ho assenyalava Sirera, encara que amb menys detall— que el CAC no hauria d'haver aprovat l'acord 1/2021 sense disposar, com ha estat el cas, de l'informe preceptiu del Gabinet Jurídic de la Generalitat, sol·licitat, a més, pel regulador a petició d'aquesta consellera. Tampoc comparteix que l'informe de l'Àrea Jurídica del CAC no abordés els continguts dels articles de l'1 al 9 ni del 43 al 67 del projecte de decret llei. La mateixa consellera detallava abundants discrepàncies respecte a diversos articles del projecte de decret llei que afecten qüestions com la definició i l'abast del servei públic de comunicació audiovisual, el finançament d'aquest servei, l'accés a les persones amb discapacitat, la presència de la cultura catalana i aranesa, etc.³³

30. Font: comunicació personal amb la Direcció de Comunicació i Relacions Institucionals de la CCMA.

31. CAC (2021): “El CAC aprova un informe sobre el Projecte de Decret Llei del Govern que actualitza la normativa audiovisual catalana d'acord amb la Directiva europea” [En línia]. Barcelona, 18 de gener. www.cac.cat/es/actualitat/cac-aprova-informe-projecte-decret-llei-del-govern-que-actualitza-la-normativa

32. Vegeu: www.cac.cat/sites/default/files/2021-01/Acord_1_2021_vp1_ca.pdf

33. Vegeu: www.cac.cat/sites/default/files/2021-01/Acord_1_2021_vp2_ca.pdf

5. Conclusions

Es tanca, per tant, un bienni caracteritzat per una notable ingerència política en els mitjans públics, com s'observa en l'acord entre PSOE, PP, UP i PNB, que anul·la *de facto* el concurs públic de RTVE, i en el bloqueig a l'hora de renovar els càrrecs de la CCMA i del CAC, set de caducats i quatre de vacants. Sense oblidar, per exemple, les sentències que condemnen TVC i Catalunya Ràdio per vulnerar la neutralitat informativa i el pluralisme polític en període electoral, i el CAC per forçar l'abstenció d'un conseller en la votació d'un acord que va tenir en el seu dia una repercussió política important.

Queden oberts molts assumptes. El més important, l'actualització de la normativa audiovisual espanyola i catalana arran de la transposició de la Directiva de serveis de comunicació audiovisual. Però també s'ha de modificar la Llei general de telecomunicacions, que hauria de regular la ràdio digital terrestre. I, per descomptat, s'ha d'implementar el nou sistema de govern de la CCMA i del CAC, s'han d'aprovar els contractes programa de RTVE i la CCMA i el mandat marc de la primera, així com repensar en termes generals el model de finançament dels mitjans públics.

En relació amb les transferències de diners públics als mitjans durant el bienni i, en concret, en el context de la pandèmia, en tancar aquest capítol existeixen molts poques dades disponibles. Respecte a les transferències en concepte de publicitat institucional, que són les realment rellevants, el govern d'Espanya només ofereix xifres globals i encara no és pública la memòria de 2020. En el cas del de Catalunya, que sí que ofereix dades desglossades per mitjans, encara no són públiques cap de les dues memòries de publicitat institucional corresponents al bienni. Cal esmentar, alhora, que l'executiu de Pedro Sánchez ha incrementat, de cara a 2021, el pressupost per aquest concepte en un 86,77%, de manera que el Pla 2021 de Publicitat i Comunicació Institucional preveu una inversió de 123,38 milions d'euros.³⁴

En el cas de les subvencions, que no existeixen pel que fa al govern espanyol, el govern català obrí una línia de crèdit amb l'Institut Català de Finances per millorar la liquiditat dels mitjans afectats per la Covid-19 i avançà l'import de les subvencions atorgades pel Departament de la Presidència, que l'any 2020 ascendiren a 9,12 milions d'euros, davant dels 9 de l'any anterior.³⁵

Queda per veure si es reforçarà la política de suport al sector comunicatiu arran de la configuració del nou govern català, sense oblidar que la Unió Europea llançava just en finalitzar el bienni un ambiciós pla d'acció en aquest sentit³⁶ la implementació del qual, en col·laboració amb els estats, començarem a analitzar en el proper *Informe*.

6. Referències

FERNÁNDEZ ALONSO, Isabel; BADIA MASONI, Quique (2021): "Políticas de medios y clientelismo: beneficiarios de las campañas de publicidad institucional de la Generalitat de Cataluña (2007–2018)". *Revista de Estudios Políticos* [En línia]. Madrid. Núm. 191, pàg. 325–346. cepc.gob.es/publicaciones/revistas/revistaselectronicas?IDR=3&IDN=1450&IDA=39277

Al finalitzar el bienni 2019–2020 queden molts assumptes oberts. El més important, l'actualització de la normativa audiovisual espanyola i catalana arran de la transposició de la Directiva de serveis de comunicació audiovisual

34. CANO, Fernando (2021): "Moncloa destina 123 millones a pagar publicidad institucional en los medios: el mayor montante desde 2010". *El Español* [En línia]. Madrid: El León de El Español Publicaciones, 9 de febrer. elespanol.com/invertia/medios/20210209/moncloa-destina-millones-publicidad-institucional-medios-montante/557695650_0.html

35. Font: comunicació personal amb la Direcció General de Mitjans de Comunicació del Departament de la Presidència de la Generalitat de Catalunya.

36. COMISIÓN EUROPEA (2020): "Comunicación de la Comisión al Parlamento Europeo, al Consejo, al Comité Económico y Social Europeo y al Comité de las Regiones. Europe's Media in the Digital Decade: An Action Plan to Support Recovery and Transformation" [En línia]. Brussel·les, 3 de desembre. eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0784&from=EN